

Ieromonahul Rafail (Noica)

CULTURA DUHULUI

*Ediția a doua
revizuită și adăugită*

*Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RAFAIL NOICA, ieromonah

Cultura duhului / ieromonahul Rafail (Noica);
tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului
Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei.

- Ed. a 2-a, rev. și adăug.. - Alba Iulia :

Reîntregirea, 2017

ISBN 978-606-509-359-1

28

Ediția
REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 2017

C U P R I N S

Cuvânt Înainte	5
Cuvântul lui Dumnezeu – Cultura Duhului.....	9
Despre Duhovnicie.....	46
Despre Pocăință.....	72
Despre Frica lui Dumnezeu	106
Postul și Iertarea	115
Despre Om	168
Despre Sfânta Împărtășanie	176
În Loc de Postfață:	192

N. B. Constatând multe locuri greu de înțeles, am revăzut toată cartea pentru această a doua ediție, cu care ocazie am și îndreptat într'o măsură defectele „magnetofoniei”.

I. R.

CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU – CULTURA DUHULUI

Preasfințitul Andrei: Postul Mare al anului 1994 să-l începem cu Părintele Rafail. Un gând la începutul Postului, care să ne însoțească până când va veni Luminata Zi a Paștilor. Mai toți marii duhovnici din ultima vreme încearcă să sublinieze două virtuți: smerenia și iubirea. De fapt este îndemnul Mântuitorului, pe care vi-l pun în suflete acum la început de Post: „Învățați de la Mine, că sânt blând și smerit cu inima”. Și mai proaspăt în minte îmi este cuvântul Sfântului Siluan, contemporan cu noi, care ne îndeamnă și el, așa cum o făceau și alții, pentru a ne verifica sufletește, referitor la smerenie și referitor la iubire, la îndemnul Mântuitorului, ne dă și el criteriul acesta că și alți Sfinți Părinți: Dacă vrem să testăm starea sufletească în care ne găsim, să ne întrebăm: „Ne este totuna dacă cineva ne laudă sau ne hulește? Și putem iubi pe vrăjmaș cu aceeași intensitate ca pe prieten?” Dacă aceste două lucruri se întâmplă, din punct de vedere sufletesc suntem la înălțime; dacă nu, mai avem mult de urcat.

Or cuvântul pe care Părintele Rafail ni-l va spune, și apoi cuvintele pe care ni le vor spune Părintele Ilie Moldovan, Înaltpreasfințitul Mitropolit Antonie, Preasfințitul Irineu, Domnul Sorin Dumitrescu – invitații noștri din acest Post Mare – toate cuvintele acestea ne vor ajuta încă o dată, din punct de vedere sufletesc, să încercăm să depășim neputința noastră cea de toate zilele. Bine ați venit la întâlnirea cu Părintele Rafail și la acest început de conferințe.

Părintele Rafail: M'am gândit să spun câteva cuvinte despre *cuvânt*. Poate să încep de la cuvântul Mântuitorului: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvântul Meu nu va trece”¹.

Ce este cuvântul? Noi sântem obișnuiți să-l înțelegem ca pe un mod de a face contact unii cu alții, de a face un schimb de informații. Dar vedem că Scriptura spune altceva despre cuvânt. „Întru început era Cuvântul și Cuvântul era către Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”. „Și Cuvântul trup S'a făcut”. „Zis-a Dumnezeu: Să fie lumină, și a fost lumină”. Și tot ce a spus Dumnezeu prin cuvânt, s'a făcut. Iarăși revin la cuvintele Mântuitorului, când a spus: „Cuvintele Mele sânt duh și ele sânt viață”.

Ce este cuvântul? Cum să îl înțelegem? Și aș vrea să leg acest cuvânt, cu ajutorul Domnului, și de noțiunea de cultură, cultura Duhului, cum am spus. Scriptura ne arată că Dumnezeu, când a făcut omul – dacă mă iertați, mă duc un pas mai îndărăt – când a făcut tot ce a făcut înaintea omului, printr'un singur cuvânt a înfăptuit: *Să fie!* Dar când a fost vorba de om, altfel a lucrat Dumnezeu: S'a *sfătuit* – „Să facem om după chipul nostru și după asemănarea noastră”². Și înțelegem că omul nu este o făptură ca toate celelalte făpturi. Și aceasta înțelegem nu din mândria noastră, ci pentru cuvântul pe care Dumnezeu ni l-a dat. Și vedem cum, prin cuvânt, Dumnezeu continuă să cheme, să ia legătură cu omul. Dumnezeu prin cuvânt sfătuieste pe Adam; când Adam cade, după ce nelegiuirea cuprinde toată istoria pământului din acea vreme până la pieirea lui sub Potopul lui

¹ Mt. 24:35.

² Fac. 1:26.

Noe, vine un moment în istorie când Dumnezeu iarăși vorbește omului, dând prin Prorocul Moisi o lege.

Această lege avea două meniri: Să aducă pe om din nelegiuire la o lege – aceasta o putem înțelege toți, legea morală – dar să dea și niște întrezăriri în acea lege despre ce avea să facă Dumnezeu la „sfârșitul vremii” sau, mai bine zis, la *plinirea vremii*. „Plinirea vremii” avea să fie nu un înțeles cronologic în primul rând, ci întruparea aceluia Cuvânt. Spune Sfântul Pavel în Epistola sa către Evrei: „Dumnezeu, Care în multe feluri a vorbit părinților noștri, în ‘aceste zile de pre urmă’ ne-a vorbit prin Însuși Fiul Său”¹. Or, acest *Însuși Fiul Său* se numește și Cuvânt al lui Dumnezeu: Cuvântul lui Dumnezeu revine acuma să-și continue lucrarea de înfăptuire prin „dialogul” pe care îl încheagă cu Omul, mai bine zis îl „reîncheagă”, după despărțirea ce se făcuse în Rai prin căderea lui Adam. Cuvântul îl putem înțelege ca energie – energie făuritoare.

Dar cuvântul omului ce este? Dacă omul este chipul lui Dumnezeu, chipul lui Dumnezeu care poate să ajungă până la asemănarea lui Dumnezeu, și cuvântul omului este o energie. Cuvântul lui Dumnezeu ne învață ca prin cuvânt de rugăciune să ne apropiem de Dumnezeu. Omul, în rugăciune ajunge la starea cuvântului cea mai înaltă, unde cuvântul lui prinde putere, în Duhul lui Dumnezeu, să înfăptuiască, oarecum așa cum și Dumnezeu a înfăptuit²; deși omul nu este menit să făptuiască, să făurească și el o lume, ci să dezvolte acest chip al lui Dumnezeu din el întru deplină asemănare. Așa înțelegem noi mântuirea.

¹ Cf. Evr. 1:1-2.

² Facerea de minuni la sfinți, de pildă.

Cum înțelegem noi mântuirea? În Biserică înțelegem mântuirea ca împărtășire a vieții dumnezeiești. Dumnezeu împărtășește omului viața Sa. Când omul ajunge la acea deplină asemănare cu Dumnezeu, de pildă dacă omul ajunge să trăiască și în slavă, și în ocară, și în rușine cu aceeași neclintită dragoste dumnezeiască, stăm la înălțime. De ce? Fiindcă această neclintire a iubirii nu este parte din alcătuirea psihologică a omului, ci o însușire dumnezeiască: Dumnezeu nu poate avea vrăjmaș. Cine poate ceva împotriva lui Dumnezeu? Nu se clintește, pentru că nu este nici mărit de slava pe care I-o dăm noi, nu este nici înmicișorat de hula pe care I-o aducem noi. Fiindcă El este, și viața Lui este vecinică. Dumnezeu este, și ne cheamă la acest „a fi” și la aceeași vecinicie pe care o are El. Stăm la înălțime, într’adevăr, când ajungem la trăirea oricărei virtuți creștine, înțelese nu într’un sens etic, moral, ci înțelese ca însușirea *energiei* care trăiește în Însuși Dumnezeu.

Și aici mă apropiu puțin de linia pe care voiam să o iau: Care este această *energie*? Este Cuvântul lui Dumnezeu sălășluind și petrecând¹ în om. Dumnezeu prin energia cuvântului încearcă să contacteze pe om. Omul prin cuvântul rugăciunii încearcă să răspundă lui Dumnezeu. Omul își arată libertatea și libera sa alegere când răspunde lui Dumnezeu prin rugăciune, când poate spune „Amin” lui Dumnezeu, chemării lui Dumnezeu. Dar ceea ce mântuiește pe om este, iarăși, nu ceea ce face omul, în neputința lui, însă ceea ce face cuvântul lui Dumnezeu sălășluind în noi.

Aș rezuma ce am încercat să zic până acum spunând că noi înțelegem cuvântul, în sensul lui cel mai adânc, ca pe o

¹ Cf. Io. 6:56; 15:4-5.

energie; și aș vrea să înțelegem cu toții lucrul acesta, să nu rămânem la nivelul de *informație* a cuvântului. Cuvântul în trăirea duhovnicească este *împărtășire*, când Dumnezeu vorbește cu omul – cum spune Scriptura – prin Însuși Fiul Său. Dacă luați aminte la diferențele dintre Vechiul și Noul Testament, acolo sânt mari deosebiri în cuvânt. Legea „etică” a Vechiului Testament este „să faci asta” sau „să nu faci aia”. Vei face, sau nu vei face, dar rămânem doar la o oarecare „facere” relativă. Când Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu începe a povățui omenirea, învățătura Lui începe cu „Feriți-vă cei curați cu inima, că a lor este Împărăția Cerurilor”, „Feriți-vă cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”¹, și așa mai departe. Nu vedem nicăieri pe Mântuitorul poruncind ca de la înălțime, ca unor robi, ci preia și poruncile Vechiului Testament, zicând: „Ați auzit că este scris asta și aia, însă adaugă și „dar Eu spun vouă...”² – și dă adevărata dimensiune a poruncii Vechiului Testament.

De ce zic adevărată? În Legea Vechiului Legământ ne-a vorbit prin proroci; în Noul – El Însuși ne grăiește. Vechiul Legământ fusese o pregătire a omului spre a înțelege cât de cât pe Dumnezeu. Adică cum putem noi înțelege pe Dumnezeu? Într’adevăr, cum putem, fiindcă și Scriptura spune că mintea omului nu poate cuprinde pe Dumnezeu, căci gândurile lui Dumnezeu sânt mai presus de gândurile omului, precum cerul mai presus de pământ³. Și atunci a dat omului ca, prin trăirea *ascultării*, să înțeleagă pe Dumnezeu. I-a dat omului la început, să zicem, un cod etic prin Moisi, prin cele Zece Porunci. Și prin aceasta omul învață: să nu

¹ Mt. 5:3;

² Mt. 5:21-22; 27-28; 31-32; 33-34 etc.

³ Is. 55:8.

mintă, să nu fure și altele, adică învață că Dumnezeu nu ne vrea mincinoși, ucigași și altele, fiindcă Dumnezeu Însuși nu este mincinos, nu este hoț, nu este ucigaș, ș.a.m.d.

Dar nu în această etică aflăm viața, fiindcă ce caută omul, lucrul după care însetoșează omul, până la urmă, este viața. Și de câte ori auzim în zilele noastre: „Da, dar și eu vreau să trăiesc” – și aceasta în general ca să ne îndreptăm o viață libertină. Și nădăjduiesc să nu vă smintesc spunând că, într’un oarecare sens, omul are dreptate când zice așa, fiindcă – iau cuvântul Mântuitorului: Omul nu este făcut pentru Sâmbătă, ci Sâmbăta este făcută pentru om. Sâmbăta – adică „odihna”, adică împlinirea. Dar zic aceasta fiindcă de multe ori, chiar și în păcat omul își trădează, la drept cuvânt, dorul către adevărata sa menire – viața.

Adică în ce sens are dreptate omul? Omul caută viața. Ceva în om caută, nu ce își închipuie omul a fi binele, fie greșit înțelegând cuvântul lui Dumnezeu, fie constrâns de aproapele, fie pe căi drepte, fie rătăcind ci, până la urmă, **viața** o caută, și iată în ce sens are dreptate omul. Căci și Scriptura, nu vorbește de un mai bine sau de un mai rău, ci peste tot vorbește de viață¹. Iar Hristos ne grăiește cuvinte, nu ale unei etici superioare ci, ca Dumnezeu, „ale vieții vecinice”², adică, până la urmă, a ceea ce voia să ne însufle și prin Legea Vechiului Legământ, unde se „poticnea”, pe de-o parte, de desăvârșirea mai mică sau mai mare a prorocului, pe de altă parte, de neputința îndeobște a gândului omenesc de a se ridica la o *înțelegere duhovnicească* mai „subțire”, mai „înaltă” și, în acest sens, mai *adevărată*.

¹ Io. 10:10.

² Io. 6:68.

Până și în Vechiul Testament, în cele Zece Porunci, Dumnezeu spune omului: „Să fiți sfinți, fiindcă Eu sânt Sfânt!”¹ Nu zice: Să fiți sfinți fiindcă așa e bine, așa e frumos. „Fiindcă Eu sânt Sfânt!” Or Dumnezeu este Care vorbește prin Moisi cuvântul acesta. Lui Moisi i-a dezvăluit că „Eu sânt”. Dumnezeu este Cel Care *Este*. Și vrea să aducă și pe om în același *a fi*. Îi împărtășește ceva la început; și în măsura în care omul se lasă împărtășit de cuvântul lui Dumnezeu, află în acest cuvânt pe Dumnezeu – ca energie de viață.

Până și în Vechiul Testament vedem în Proroci și în alți sfinți că au aflat această energie de viață. Nu erau pur și simplu oameni morali: erau oameni în care, și căroră Duhul putea grăi, oameni prin care Dumnezeu a dezvăluit omenirii felurite, să le zicem, etape ale apropierei omului din nou către Dumnezeu, adică o întoarcere înapoi la starea dinaintea căderii lui Adam care, în Rai, se depărtase de la Dumnezeu.

Dar apropierea cea mai mare este în Hristosul Său, în Unsul Său, în Fiul Său, în Cuvântul Său. În Hristos avem, nu un Dumnezeu vorbind prin putința sau neputința unui Proroc, care este om ca și noi, cu oarecari greșeli, cum vedem în Vechiul Testament; ci **Însuși** vorbește, și cuvântul iese *altfel*. Cuvântul este pe de-o parte mai mângâietor decât al Legii Vechiului Legământ, fiindcă este cuvânt de viață, cuvântul harului, cuvântul energiei făuritoare, dacă omul primește ca acest cuvânt să sălășluiască în el.

Adică în ce fel? Începem la un nivel tot ca în Vechiul Legământ, moral, dacă nu înțelegem altceva. Începem să

¹ Lev. 19:2.

nu facem asta, să nu facem aia, lucruri care „se zice că sânt rele”. Și, poate, începe o oarecare nouă înțelegere. Începem, poate, să dăm puțința Duhului să prilejuiască în noi o străfulgerare de viață, și să înțelegem atunci din trăirea noastră *care* este viața, *unde* este viața – acest „care” și „unde” fiind o **calitate**; să ne îndulcim din cele pe care viața dumnezeiască le cuprinde, și prin această îndulcire să deslușim amărăciunea în chiar ceea ce părea a fi atrăgător în ce se numește *păcat*.

Taina mântuirii este în această împărțășire a omului dintru cuvântul lui Dumnezeu, când omul lasă și pe Dumnezeu să se împărțășească cu el. Este o deschidere reciprocă. Și iarăși zic, cuvântul nu este la nivel de informație sau la un nivel de moralitate, ceea ce este numai un prim plan, un nivel primitiv al apropierii de Dumnezeu, dar totuși, de unde putem „da dezlegare”, ca să zicem așa, Duhului lui Dumnezeu, ca prin acel cuvânt să ne împărțășească ceva; iar acea împărțășire va duce omul mai departe, iar acest „mai departe” nu are limită, până la deplina identitate a omului cu Dumnezeu.

Am vrut prin toate acestea – cam întortocheate – să împărțășesc totuși câteva gânduri despre cuvânt. Deci cuvântul ca *împărțășire*, nu cuvântul ca *informație*. Este un alt nivel, unde cuvântul are o altă energie.

Fac acum un mic salt. Cum am putea defini noi cultura? Nu o să intru în multe amănunte. Am auzit și în Apus și aici, în România, mulți oameni care, vrând să trăiască frumos, să trăiască o viață dreaptă, să zicem, au fost șocați că sub numele de cultură astăzi, în veacul nostru, se includ tot mai adesea perversiuni, până la desfrânări și altele, tot ce-și poate închipui omul; și așa zice iarăși, și nu ca să în-

dreptățesc acele perversiuni, că are dreptate și acest cuvânt: până la urmă cultura este *ceva ce cultivăm*. Dar atenție, fiindcă ce *cultivăm*, aceea și *devenim*.

Cultura este orișice cultivăm. Și cultivarea pământului este cultură. Și cultivarea păcatului este cultură. Smintită, dar cultură. Dumnezeu acum ne cheamă să cultivăm în noi cele ce sânt ale vieții; Dumnezeu Care a făcut omul, Care știe din ce este făcut omul, Care singur știe unde este adevărata năzuință a omului; Dumnezeu Care vede pe om deznădăjduit căutând viața văzându-se îngropat în tot felul de morți (și până la urmă Moartea), și căutând viața smintit în orice i se pare a fi împlinire sau plăcere; Dumnezeu care, tainic, știe unde năzuiește inima omului – tocmai la acea năzuință răspunde prin cuvântul Lui; și ne invită ca acel cuvânt al lui să-l facem **cultura** noastră.

Dar Dumnezeu nu lucrează prin *informație*. Mulți gânditori, filosofi, oameni de știință pun întrebări multor oameni de-ai Bisericii, să zicem: „De ce nu aveți o doctrină pentru...”, să zicem: „...ce se întâmplă cu copiii care mor nebotezați?”, sau mai știu eu ce altceva. Biserica – și așa zice cultura Bisericii – nu ține a ne informa pentru orișice, nici nu se grăbește a înfăptui doctrine, dogme în chip arbitrar. Dumnezeu, prin Biserică, ține a împărțăși, a împărțăși omului ceva din viața Lui, iar dacă omul primește, va putea merge mai departe, fiindcă, așa cum scrie în Psalmi, „Adânc către adânc cheamă”¹. Omul adâncindu-se, descoperind adâncurile tainelor lui Dumnezeu, caută mai departe, și merge mai departe; merge nu „studiind”, ci *trăind*; merge până unde, într’o bună zi, va și **ști** toate câte știe Dumnezeu.

¹ Cf. Ps. 41:9.

Cred că mai toți cunoașteți începutul Bibliei, descoperirea începutului omului, povestea lui Adam în Rai, pe care astăzi mulți o iau ca pe un soi de mit. (Dacă mă iertați, fac o paranteză: Aș da această provocare tuturor celor care cred că este un mit: studiați miturile și studiați povestea lui Adam, să vedem dacă nu găsiți niște diferențe esențiale între ce este mit și ce este această povestire. Dar vă las cu această provocare.) În această povestire însă, vedem într'adevăr esența noastră. Adam acela sânt eu, Adam acela este fiecare. Adâncind trăirea noastră bisericească, ne regăsim în el și pe el în noi¹.

Dumnezeu l-a făcut pe Adam și l-a pus în acel Rai; și i-a spus: „Iată, toate acestea vor fi ție pentru mâncare, dară din lemnul cunoașterii binelui și răului, dintru acela să nu mănânci, că în ziua în care vei mânca, vei muri”. Noi înțelegem acest „Să nu mănânci” ca *porunca* lui Dumnezeu, și pe drept cuvânt. Dar să ne uităm mai îndeaproape: ce numim noi poruncă? Porunca, la noi, de cele mai multe ori este de la unul mai mare la unul mai mic; cu degetul ridicat zice: „Să nu faci asta!” Dar cu Dumnezeu nu este așa, și nici cuvântul nu are acea formă, că Dumnezeu deîndată îi și explică lui Adam: „...pentru că în ziua sau în clipa în care vei mânca din el, vei muri”. Adică Dumnezeu împărtășește lui Adam un lucru mic, dar un început: „Dacă pui piciorul pe calea aceasta, te pot duce mai departe; dacă nu – este o primejdie!”.

Și Dumnezeu l-a lăsat liber pe Adam, fiindcă Adam trebuia să își arate libera alegere în trăirile lui. Și Adam s'a văzut cu un alt cuvânt în față: a venit șarpele (șarpele înțe-

leg că este simbolul înțelepciunii, deoarece se zice că era cel mai înțelept dintre vietăți) și i-a spus lui Adam: „Nu vei muri dacă vei mânca din acest pom”. Și Adam, crezând, nu lui Dumnezeu, ci șarpelui, a făcut ce i s'a părut că este mai bine. Și s'a trezit, cum spunea șarpele, că: „Ți se vor deschide ochii și vei cunoaște binele și răul, că Dumnezeu cunoaște binele și răul, și vei deveni ca Dumnezeu”; și lui Adam într'adevăr i s'au deschis ochii, **dar**: ce taine dumnezeiești s'au dezvăluit lui Adam când i s'au „deschis ochii” prin această faptă? Cum a devenit el nemuritor și atotștiutor ca Dumnezeu?

Adam, când, chipurile, i s'au deschis ochii (și într'adevăr, într'un fel i s'au deschis) s'a văzut rușinat, s'a văzut gol, s'a văzut dezbrăcat și s'a rușinat de goliciunea lui. S'a rușinat Adam de Eva și Eva de Adam, și s'au ascuns sub îmbrăcăminte de frunze; și când au auzit venirea lui Dumnezeu înapoi în Rai, de Dumnezeu s'au rușinat. Dar ce, rușinea este starea lui Dumnezeu? Vedeți că au primit un cuvânt mincinos, și energia acestui cuvânt a smintit pe om, și smintire duce către smintire. S'a dezbrăcat de dumnezeiasca fire cu care era îmbrăcat, și s'a aflat gol și rușinat, și de Eva și de Dumnezeu, și înclinând tot mai mult a se despărți de Dumnezeu; că atunci când a venit Dumnezeu Adam s'a ascuns după copacii Raiului. Dar dacă Adam ar fi ascultat și crezut în Dumnezeu mai mult decât în *glasul* străinului¹...

Și iată menirea omului: auzul și ascultarea glasului lui Dumnezeu². Mântuitorul zice: „Oile Mele aud glasul Meu și urmează Mie. Glasul străinului nu îl urmează, ci fug de

¹ Io. 10:5.

² Io. 10:27.

¹ De pildă: Fac. 3:12!

cede din gura lui Dumnezeu”¹ – unde vom găsi acest cuvânt, această *fire*?

Cuvinte găsim în cărți, chiar cuvinte dumnezeiești. Dar înțelegem acele cuvinte, ca să încolțească și să le simțim viața? Percepem noi energia aceluia cuvânt, ca în clipa când, să zicem, ne turbură lăcomia, să găsim îndulcire în cuvintele lui Dumnezeu, astfel încât să simțim: „Păi acestea poftea, nu pântecele meu, ci altceva în mine”? Atunci când pântecele s’a umplut și nu mai are nevoie de mâncare, dacă mai mănânci este lăcomie. M’am umplut de mâncare, dar ceva mai poftesc, și mă arunc spre mai multă mâncare, cu dezamăgirea de a vedea că mâncarea nu-mi face decât rău, și ajung până la greață. Că tot ce este material este *stricacios*, are un termen; dar pofta omului nu are limită. De ce? Fiindcă omul nu este numai animal. Când ceva în om pofteste – **vecinicia pofteste**, nemărginitul. Ceva în om nu se împacă, nu odihnește decât în nemărginirea lui Dumnezeu.

Dacă în mine poate încolți acel *cuvânt*, și îl găsesc ca fiind lucrul către care năzuia „pofta” mea, aceea nu mai este poftă în sens peiorativ, ci din lacom mă văd, cum am zice noi, moralmente, virtuos. Dar nu este vorba de virtute așa cum înțelegem în morală, ci de *viață*, că Dumnezeu la viață cheamă pe om. Și în aceasta constă și faptul că Sfinții au trăit cu bucurie în cuvântul lui Dumnezeu, s’au nevoit cu bucurie, s’au îndulcit de posturi și de vieți „aspre”. Dar nu viața aspră este cea care îi îndulcea, ci puterea harului.

Aceasta nu este un lucru al intelectului, era o trăire care dădea putere. Ce înseamnă martir? Cuvântul este același ca și cuvântul „martor”, etimologic vorbind. Martirul este un

¹ Mt. 4:4.

martor. Martor a ce? Martor al faptului că viața care trăiește în el – trăind în Hristos – este mai puternică decât viața pe care o avem în mădularele noastre pământești, stricătioase. Mai puternică energetic, încât nu mai simte chinurile, pentru îndulcirea pe care i-o pricinuieste dragostea lui Dumnezeu, care-l face a dori mai degrabă să moară cu Dumnezeu în chinurile cele mai cumplite, decât să se îndulcească de îndulciri stricătioase, trecătoare, despărțindu-se de Dumnezeu. Dar stricătios și trecător nu este numai faptul că „azi trăiesc și mâine mor”: „stricătios” și „trecător” este și o *calitate* a îndulcirii, ca și „vecinic”, și „nesticătios”.

Se zice că Dumnezeu este Dragoste, Dumnezeu este iubire. Atunci omul ce este, chip fiind al lui Dumnezeu? Și omul este dragoste, și omul este iubire. Vedem că până și păcatele cele mai mari au de-a face cu dragoste și cu iubire. Omul, fiind făcut în chipul lui Dumnezeu, își caută identitatea, cum am zice astăzi.

Dumnezeu știe mai bine decât mine unde-mi este identitatea. Și când omul urmează cuvântul lui Dumnezeu, când omul cultivă cuvântul lui Dumnezeu, se trezește dintr’o dată că aceasta și voia. Și o voia atât de înverșunată, atât de înflăcărat, încât acum este gata și să moară, numai să rămână cu dragostea, cu firea sa, a dragostei, decât să cadă în cea smintire a dragostei – pe care acuma chiar o resimte ca smintire.

Deci cuvântul lui Dumnezeu este cultura duhului. Îmi amintesc, când am venit în România după mulți ani, cineva mi-a vorbit despre Părintele Paisie Olaru și mi-a spus că i-a cerut înainte de moarte un cuvânt pentru tineretul român. Și așa cum am auzit eu și cum rețin, cuvântul ar fi fost cam acesta: „Să păzească cuvântul lui Dumnezeu”. Am auzit

cede din gura lui Dumnezeu”¹ – unde vom găsi acest cuvânt, această *fire*?

Cuvinte găsim în cărți, chiar cuvinte dumnezeiești. Dar înțelegem acele cuvinte, ca să încolțească și să le simțim viața? Percepem noi energia aceluia cuvânt, ca în clipa când, să zicem, ne turbură lăcomia, să găsim îndulcire în cuvintele lui Dumnezeu, astfel încât să simțim: „Păi acestea poftea, nu pântecele meu, ci altceva în mine”? Atunci când pântecele s’a umplut și nu mai are nevoie de mâncare, dacă mai mănânci este lăcomie. M’am umplut de mâncare, dar ceva mai poftesc, și mă arunc spre mai multă mâncare, cu dezamăgirea de a vedea că mâncarea nu-mi face decât rău, și ajung până la greață. Că tot ce este material este *stricacios*, are un termen; dar pofta omului nu are limită. De ce? Fiindcă omul nu este numai animal. Când ceva în om pofteste – **vecinicia pofteste**, nemărginitul. Ceva în om nu se împacă, nu odihnește decât în nemărginirea lui Dumnezeu.

Dacă în mine poate încolți acel *cuvânt*, și îl găsesc ca fiind lucrul către care năzuia „pofta” mea, aceea nu mai este poftă în sens peiorativ, ci din lacom mă văd, cum am zice noi, moralmente, virtuos. Dar nu este vorba de virtute așa cum înțelegem în morală, ci de *viață*, că Dumnezeu la viață cheamă pe om. Și în aceasta constă și faptul că Sfinții au trăit cu bucurie în cuvântul lui Dumnezeu, s’au nevoit cu bucurie, s’au îndulcit de posturi și de vieți „aspre”. Dar nu viața aspră este cea care îi îndulcea, ci puterea harului.

Aceasta nu este un lucru al intelectului, era o trăire care dădea putere. Ce înseamnă martir? Cuvântul este același ca și cuvântul „martor”, etimologic vorbind. Martirul este un

¹ Mt. 4:4.

martor. Martor a ce? Martor al faptului că viața care trăiește în el – trăind în Hristos – este mai puternică decât viața pe care o avem în mădularele noastre pământești, stricătioase. Mai puternică energetic, încât nu mai simte chinurile, pentru îndulcirea pe care i-o pricinuieste dragostea lui Dumnezeu, care-l face a dori mai degrabă să moară cu Dumnezeu în chinurile cele mai cumplite, decât să se îndulcească de îndulciri stricătioase, trecătoare, despărțindu-se de Dumnezeu. Dar stricătios și trecător nu este numai faptul că „azi trăiesc și mâine mor”: „stricătios” și „trecător” este și o *calitate* a îndulcirii, ca și „vecinic”, și „nesticătios”.

Se zice că Dumnezeu este Dragoste, Dumnezeu este iubire. Atunci omul ce este, chip fiind al lui Dumnezeu? Și omul este dragoste, și omul este iubire. Vedem că până și păcatele cele mai mari au de-a face cu dragoste și cu iubire. Omul, fiind făcut în chipul lui Dumnezeu, își caută identitatea, cum am zice astăzi.

Dumnezeu știe mai bine decât mine unde-mi este identitatea. Și când omul urmează cuvântul lui Dumnezeu, când omul cultivă cuvântul lui Dumnezeu, se trezește dintr’o dată că aceasta și voia. Și o voia atât de înverșunată, atât de înflăcărat, încât acum este gata și să moară, numai să rămână cu dragostea, cu firea sa, a dragostei, decât să cadă în cea smintire a dragostei – pe care acuma chiar o resimte ca smintire.

Deci cuvântul lui Dumnezeu este cultura duhului. Îmi amintesc, când am venit în România după mulți ani, cineva mi-a vorbit despre Părintele Paisie Olaru și mi-a spus că i-a cerut înainte de moarte un cuvânt pentru tineretul român. Și așa cum am auzit eu și cum rețin, cuvântul ar fi fost cam acesta: „*Să păzească cuvântul lui Dumnezeu*”. Am auzit